

Київський університет імені Бориса Грінченка

Факультет економіки та управління

Кафедра управління

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної та навчальної роботи

О.Б. Жильцов

« _____ » 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

УПРАВЛІННЯ КОМАНДАМИ

для студентів

спеціальності

073 Менеджмент

освітнього рівня

другий (магістерський)

освітньо-професійної програми

073.00.02 Менеджмент організацій та адміністрування

Київ – 2023

Розробники:

Поспелова Тетяна Вадимівна, доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри управління, Факультету економіки та управління
Київського університету імені Бориса Грінченка

Кожем'якіна Світлана Миколаївна, доктор економічних наук, професор,
професор кафедри управління Факультету економіки та управління
Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладач:

Поспелова Тетяна Вадимівна, доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри управління, Факультету економіки та управління
Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри управління

Протокол від «29» серпня 2023 р. № 9

Завідувач кафедри Оксана МАРУХЛЕНКО

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої програми “Менеджмент організацій та адміністрування”

«28» серпня 2023 р.

Керівник освітньої програми С. КОЖЕМ'ЯКІНА

Робочу програму перевірено

«__» _____ 2023 р.

Заступник декана О. КАЗАК

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» ____ 20__ р., протокол № ____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	Заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4/120	
Курс	5	5
Семестр	1	1
Кількість змістових модулів з розподілом:	2	
Обсяг кредитів	4	4
Обсяг годин, в тому числі:	120	120
Аудиторні	32	16
Модульний контроль	8	-
Семестровий контроль	30	-
Самостійна робота	50	104
Форма семестрового контролю	екзамен	екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою дисципліни «Управління командами» є розкрити сутність управління командами в умовах інформаційного, глобалізованого світу на основі концепцій та моделей, обґрунтованих світовою та вітчизняною наукою та апробованих світовою практикою.

Завданнями дисципліни є оволодіння такими компетентностями:

I. Загальні компетентності:

- ЗК2** – Здатність до спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності);
- ЗК4** – Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети;
- ЗК5** – Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів);
- ЗК6** – Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

II. Спеціальні компетентності:

- СК3** – Здатність до саморозвитку, навчання впродовж життя та ефективного самоменеджменту;
- СК5** – Здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління;

СК6 – Здатність формувати лідерські якості та демонструвати їх в процесі управління людьми;

СК8 – Здатність використовувати психологічні технології роботи з персоналом.

3. Результати навчання за дисципліною

Студент має знати та розуміти:

РН4- Обґрунтовувати та управляти проектами, генерувати підприємницькі ідеї;

РН6- Мати навички прийняття, обґрунтування та забезпечення реалізації управлінських рішень в непередбачуваних умовах, враховувати вимоги чинного законодавства, етичні міркування та соціальну відповідальність;

РН7- Організувати та здійснювати ефективні комунікації всередині колективу, з представниками різних професійних груп та в міжнародному контексті;

РН9- Вміти спілкуватися в професійних та наукових колах державною та іноземною мовами;

РН10- Демонструвати лідерські навички та вміння працювати у команді, взаємодіяти з людьми, впливати на їх поведінку для вирішення професійних задач;

РН11- Забезпечувати особистий професійний розвиток та планування власного часу;

РН12- Вміти делегувати повноваження та керівництво організацією (підрозділом).

3. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

	Змістовні модулі/ теми	Кількість годин				Модульний контроль
		Всього	Із них:			
			Лекції	Практичні заняття	Сам. робота	
Змістовий модуль 1. БАЗОВІ УМОВИ КОМАНДОУТВОРЕННЯ						
1	Тема 1. Ефективна комунікація як основа командоутворення	16	2	4	10	
2	Тема 2. Самоменеджмент в системі командоутворення	16	4	2	10	
3	Тема 3. Лідерство як воно є: прийняття ефективних рішень	9	2	2	5	
	Модульний контроль 1	4				4
	Разом	45	8	8	25	4
Змістовий модуль 2. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ КОМАНДАМИ						
4	Тема 4. Етапи та особливості формування команд	15	2	2	10	
5	Тема 5. Діагностика життєздатності і розподіл ролей у команді	20	4	4	10	
6	Тема 6. Моніторинг ефективності діяльності команди	10	2	2	5	
	Модульний контроль 2	4				4
	Разом	45	8	8	25	4
	Екзамен	30				30
	Всього за дисципліну:	120	16	16	50	38

Тематичний план для заочної форми навчання

	Змістовні модулі/ теми	Кількість годин				Модульний контроль
		Всього	Із них:			
			Лекції	Практичні заняття	Сам. робота	
Змістовий модуль 1. БАЗОВІ УМОВИ КОМАНДОУТВОРЕННЯ						
1	Тема 1. Ефективна комунікація як основа командування	13	1	2	10	-
2	Тема 2. Самоменеджмент в системі командування	28	2	1	25	-
3	Тема 3. Лідерство як воно є: прийняття ефективних рішень	19	1	1	17	-
	Разом	60	4	4	52	-
Змістовий модуль 2. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ КОМАНДАМИ						
4	Тема 4. Етапи та особливості формування команд	13	1	2	10	-
5	Тема 5. Діагностика життєздатності і розподіл ролей у команді	28	2	1	25	-
6	Тема 6. Моніторинг ефективності діяльності команди	19	1	1	17	-
	Разом	60	4	4	52	-
	Всього за дисципліну:	120	8	8	104	

5. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. БАЗОВІ УМОВИ КОМАНДОУТВОРЕННЯ

Тема 1. Ефективна комунікація як основа командування

Зміст та значення комунікативної компетентності. Комунікативні знання, вміння, здібності. Вербальна комунікація. Невербальна комунікація. Комунікативні сигнали, що заохочують до спілкування. Вербальні перешкоди ефективної комунікації. Невербальні перешкоди ефективної комунікації. Комунікативні техніки: перефразування, відкриті запитання, активне слухання, мала бесіда, інтерпретація. Помилки вербалізації й засоби їх подолання. Техніки регулювання емоційної напруги. Типові помилки у вербалізації почуттів.

Тема 2. Самоменеджмент в системі командування

Сутність та зміст самоменеджменту. Цілі та функціональна структура самоменеджменту. Сутність та зміст концепцій самоменеджменту. Значення самоменеджменту в системі командування. Завдання які виконує

самоменеджмент. Етапи розвитку самоменеджменту. Ознаки ефективного самоменеджменту.

Закордонний досвід використання концепцій самоменеджменту. НОТ та його зв'язок із самоменеджментом. Сучасні погляди на особисту ефективність. Сучасні погляди на організаційну ефективність. Історія розвитку концепцій самоменеджменту. Використання концепцій самоменеджменту на вітчизняних підприємствах.

Сутність методів самоменеджменту та підходи до їх раціонального поєднання. Основні стадії управлінської діяльності та механізми їх забезпечення на основі використання управлінських технологій. Технологічні процедури контролю у самоменеджменті та можливості їх вдосконалення. Контроль та самоконтроль переваги та недоліки.

Тема 3. Лідерство як воно є: прийняття ефективних рішень

Зміст та значення лідерства в управлінні командою. Лідерський потенціал: зміст та значення. Ключові ознаки лідерського потенціалу. Умови розвитку лідерського потенціалу. Ефективне прийняття рішень: зміст та значення. Раціональний та інтуїтивний підходи у прийнятті рішень. Особливості прийняття рішень лідером. Методи ефективного прийняття рішень.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ КОМАНДАМИ

Тема 4. Етапи та особливості формування команд

Групи та команди в організаціях. Місце та роль командної форми організації діяльності людей в системі управління командами. Визначення групи та команди, основні елементи груп і команд та їхня характеристика. Самоорганізація як нове теоретичне бачення процесів формування командної діяльності. Етапи процесу формування команди, роль та форми роботи керівника в кожному з них. Визначення цілей, завдань та напрямків діяльності команд. Порядок роботи команди, методи активізації роботи в команді. Процедури пошуку узгоджених рішень, критерії вибору методів прийняття командних рішень. Мотивація та стимулювання праці в команді. Процедура та програма діяльності команди, правила формулювання цілей та завдань перед учасниками команди.

Тема 5. Діагностика життєздатності і розподіл ролей у команді

Вимоги до компетентності учасників команд, методика відбору кадрів в команди, ролі учасників команд. Форми організації спільної діяльності в командах. Організаційні позиції та організаційна структура команди,

формальне та неформальне лідерство. Вимоги до компетенцій в умовах діджитал економіки.

Тема 6. Моніторинг ефективності діяльності команди

Поняття моніторингу. Поняття ефективності. Показники величини приросту успішності команди. Оцінка ефективності діяльності команди. Завдання моніторингу ефективності діяльності команди. Діагностику стану команди. Резерви підвищення результативності діяльності команди. Показники психологічної стабільності команди. Конкурентні можливості команди. Моніторинг конкурентоспроможності команди.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	4	4	4	4
Відвідування практичних занять	1	4	4	4	4
Робота на практичному занятті	10	4	40	4	40
Виконання завдань для самостійної роботи	5	4	20	4	20
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Разом			93		93
Максимальна кількість балів: 186					
Розрахунок коефіцієнта: 3,10					

Критерії оцінювання на практичному занятті:

1) оволодіння теоретичним матеріалом та уміння використати отримані знання для аналізу конкретного явища, ситуації, проблеми, враховуючи різні параметри, фактори, причини; орієнтація у різних поглядах на проблему та шляхи її розв'язання, формування власної думки; коректне її доведення і презентація – 8-10 балів;

2) засвоєння теоретичного матеріалу та уміння використовувати отримані знання для аналізу конкретного явища, ситуації, проблеми, формування власної думки за наявності ряду помилок або неточностей, що в цілому дозволяє зробити висновок, що завдання виконано – 5-7 балів;

3) неповне засвоєння матеріалу, недостатнє володіння основними поняттями та підходами, що не дозволило сформувати власну думку і що свідчить про недостатнє вміння застосовувати теоретичний матеріал для виконання практичних завдань - до 4 балів.

Максимальна кількість балів: 10 балів та 1 бал за присутність.

Форма підготовки та проведення: усна. Відповідь / доповідь або презентація під час аудиторного заняття.

Терміни виконання: до кінця тематичного модулю.

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

В межах вивчення дисципліни по кожному змістовому модулю передбачено виконання 2 самостійних завдань. Максимальна кількість балів за кожне завдання складає «5» балів. Завдання розміщені в системі електронного навчання. Орієнтовний перелік запитань, які розкриваються в самостійних завданнях курсу представлений нижче.

Заліковий модуль 1.

1. В чому полягає сутність та зміст управління командою.
2. Опишіть цільову та функціональну структуру управління командою.
3. Які концепції самоменеджменту Вам відомі?
4. Охарактеризуйте сутність та зміст концепцій самоменеджменту.
5. В чому полягає значення самоменеджменту на сучасному етапі розвитку суспільства?
6. Які завдання виконує самоменеджмент?
7. Що таке місія? Яке місце вона займає в системі самоменеджменту?
8. Місце місії у системі планування.
9. В чому полягає зміст та значення цілей у самоменеджменті.
10. Які правила постановки цілей Вам відомі?
11. Охарактеризуйте «дерево цілей» як інструмент управління командою.
12. Які правила та принципи побудови дерева цілей Вам відомі?
13. Охарактеризуйте час, його значення для людини.
14. Які специфічні риси часу Вам відомі?
15. Що таке інвентаризація часу, які методи інвентаризації вам відомі?
16. Надайте характеристику часового балансу, охарактеризуйте його зміст та значення?
17. Що таке тайм-менеджмент? В чому полягає його значення для у само менеджменті?
18. Які інструменти тайм менеджменту Вам відомі?
19. Які принципи та правила планування часу Вам відомі?
20. Як відбувається складання планів дня із допомогою метода Альпи?
21. «Поглиначі часу», їх характеристика та класифікація

Заліковий модуль 2.

1. Визначте зміст та значення прийняття рішень.
2. Яким чином використовується принцип Паретто 80/20.
3. Яке значення має визначення пріоритетів у самоменеджменті? Які методи визначення пріоритетів Вам відомі?
4. Охарактеризуйте прискорений аналіз по принципу Ейзенхауера.
5. В чому полягає зміст та значення делегування?
6. В чому полягає зміст та значення функції організації діяльності команди?
7. В чому полягають організаційні принципи розпорядку дня?
8. Природній ритм дня (графік працездатності), його значення в управлінні командою.
9. В чому полягає сутність самоменеджменту на основі біоритмів?
10. Визначення та використання індивідуального робочого стилю у самоменеджменті.
11. Які засоби саморозвантаження Вам відомі? Яке місце вони займають у самоменеджменті.
12. Охарактеризуйте зміст та значення функції контролю.
13. В чому полягає сутність та методика контролю процесу?
14. В чому полягає сутність та методика контролю результату?
15. В чому полягає сутність та методика самоконтролю?
16. Яке значення мають інформація та комунікації у командоутворенні.
17. Які прийоми раціональної роботи із інформацією Ви знаєте?
18. Система комунікацій їх вплив на діяльність команди.
19. Які інструменти підвищення ефективності комунікацій Ви знаєте?

Критерії оцінювання: Максимальна оцінка – 5 балів

<i>Критерії оцінювання завдань:</i>
100% від зазначеного балу – відмінний рівень виконання з можливими незначними недоліками
80-90% від зазначеного балу - достатньо високий рівень виконання без суттєвих (грубих) помилок
70-80% від зазначеного балу – в цілому добрий рівень виконання з незначною кількістю помилок
60-70% – посередній рівень знань виконання із значною кількістю недоліків
50-60% – мінімально можливий допустимий рівень виконання

Форма подання результатів: завантажений текстовий документ в систему електронного навчання.

Терміни виконання: до кінця модулю.

6.3.Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль є складовою поточного контролю і здійснюється в формі виконання студентом модульної контрольної роботи (у вигляді комп'ютерного тестування) згідно з затвердженим графіком. Кількість модульних контрольних – 2. Максимальний бал модульного контролю складає 25.

Об'єктом оцінювання знань студентів є програмний матеріал дисципліни, засвоєння якого, відповідно, перевіряється під час модульного контролю. Модульний контроль проводиться у формі комп'ютерного тестування та передбачає відповіді на тестові завдання різного рівня складності.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

За кожен вірну відповідь на тестове завдання нараховується 1 бал. Кількість тестових завдань – 25.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Семестровий контроль знань студентів з дисципліни є визначенням рівня засвоєння кожним студентом навчальної програми. Ця інтегральна рейтингова оцінка вираховується, як сума накопичених балів поточної успішності, що складається зі змістових модульних контролів, самостійних робіт, роботи на семінарських заняттях, балів за відвідування лекцій та семінарів, за всіма видами робіт, передбачених для даної дисципліни. Студент, що набрав протягом семестру за підсумковим оцінюванням не менше 35 балів (з коефіцієнтом перерахунку 3,10) отримує допуск до екзамену.

Екзамен проводиться у формі комп'ютерного тестування та передбачає відповіді на тестові завдання різного рівня складності.

Максимальна кількість балів: 40 балів

Перелік допоміжних матеріалів: література, що рекомендована в робочій програмі, ЕНК.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до шкали переведення оцінок ECTS (таблиця), як сума балів отриманих студентом.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Вплив глобалізаційного тренду на інструменти управління персоналом та на управління командами.
2. Місце та роль командної форми організації діяльності людей в системі управління командами.
3. Самоорганізація як нове бачення процесів формування командної діяльності.
4. Порядок роботи команди, методи активізації роботи в команді.
5. Мотивація та стимулювання праці в команді.
6. Важливість розвитку емоційного інтелекту команди та керівника команди.
7. Вплив розвитку емоційного інтелекту на успішність кар'єри.
8. Методи підвищення емоційного інтелекту. Саморегуляція як інструмент емоційного інтелекту.
9. Вимоги до компетентності учасників команд.
10. «Дерево цілей» як інструмент управління командою, правила та принципи його побудови
11. Тайм-менеджмент, його значення в управлінні командою.
12. Інструменти тайм менеджменту, принципи та правила планування часу.
13. Використання принципу Паретто 80/20 в управлінні командою
14. Прискорений аналіз завдань по принципу Ейзенхауера.
15. Значення інформації та комунікації у командоутворенні. Прийоми раціональної роботи із інформацією.
16. Система комунікацій їх вплив на діяльність команди.
17. Інструменти підвищення ефективності комунікацій.
18. Сутність та ознаки команди.
19. Визначення чисельності команди.
20. Принципи роботи команди.
21. Етапи формування команди.
22. Основні етапи розвитку команди
23. Типи команд
24. Оцінка ефективності діяльності команди.
25. Завдання моніторингу ефективності діяльності команди.
26. Діагностика стану команди.
27. Резерви підвищення результативності діяльності команди.
28. Показники психологічної стабільності команди.
29. Конкурентні можливості команди.
30. Моніторинг конкурентоспроможності команди.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична карта дисципліни

Разом: 120 год., лекції – 16 год., практичні заняття – 16 год., самостійна робота – 50 год., модульний контроль – 8 год., екзамен 30 год.

Змістові модулі	Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2		
Назва модуля	Базові умови командоутворення			Сучасні підходи до управління командами		
Кількість балів за модуль	83 балів			83 балів		
Лекції	Тема 1 1 бал	Тема 2 2 бали	Тема 3 1 бал	Тема 4 1 бал	Тема 5 2 бали	Тема 6 1 бал
Практичні заняття	Тема 1 22 бала	Тема 2 11 балів	Тема 3 11 балів	Тема 4 11 балів	Тема 5 22 бала	Тема 6 11 балів
Самостійна робота	10 балів			10 балів		
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)			Модульна контрольна робота 2 (25 балів)		
Підсумковий контроль	Екзамен 40 балів					

8. Рекомендовані джерела

Основні:

1. Балабанова Л. В., Стельмашенко О. В. Стратегічне управління персоналом підприємства: навч. Посібник. К.: Знання, 2011. 236 с.
2. Виноградський М. Д., Виноградська А. М., Шканова О. М. Управління персоналом: навч. посібник для вищ. навч. закл. 2-ге вид. К.: Центр учбової літератури, 2009. 500 с.
3. Колпаков В.М. Маркетинг персоналу: навч. посіб. для студ. серед. і вищ. навч. закл. К.: МАУП, 2016. 408 с.
4. Крамаренко В.І., Холод Б.І. Управління персоналом фірми: Навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2013. 272 с.
5. Михайлова Л.І. Управління персоналом. навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2017. 248 с.
6. Мурашко М. І. Менеджмент персоналу: навч. посібник. 3-тє вид., випр. і доп. К.: Знання, 2008. 435 с.
7. Савченко В.А. Управління розвитком персоналу: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2012. 351 с.
8. Свидрук І. І. Креативний менеджмент: навч. посібник для вищ. навч. закл. Вищ. навч. закл. у кооперації "Полтав. ун-т економ. і торгівлі", Львів. комерц. акад. К.: Центр учбової літератури, 2012. 223 с.
9. Ситник Н. І. Управління персоналом: навч. посібник для вищ. навч. закл. К.: "ІНККОС", 2019. 471 с.
10. Lewis R. Teamworking. URL: http://www.ralphlewis.co.uk/Teamwork_files/Team%20Management.pdf
11. Managing teams for high performance. URL: <http://www.beingabetterleader.com/docs/managing%20teams%20for%20high%20performance-%20hbr.pdf?LanguageID=EN-US>.
12. Managing your team. URL: http://ptgmedia.pearsoncmg.com/images/9780131870369/samplechapter/013187036X_Sample.pdf.
13. Mealiea L. Baltazar R. A strategic guide for building effective teams . URL:http://www.psykol.org/nos/images/0/0c/Building_effective_teams.pdf
14. Ringer T. Martin Team performance management. URL: [http://www.groupinstitute.com/useruploads/files/leadership_for_collective_thinking_in_the_work_pla ce_reprint.pdf](http://www.groupinstitute.com/useruploads/files/leadership_for_collective_thinking_in_the_work_place_reprint.pdf).
15. Top management team diversity, group process, and strategic consensus. URL: http://web.cgu.edu/faculty/pearcec/TMT_diversity.pdf.

Додаткові:

1. Барський Ю. М. Формування сучасної системи трудових показників / Ю. М. Барський, М. В. Саган // Економічний форум . 2013. № 4. С. 87-93.
2. Єлісеєва О.К., Третьяк О.О., Узунов В.В. Методи та моделі в управлінні персоналом: Монографія Під. ред. д.е.н., проф. В.М. Узунова, к.т.н. О.К. Єлісеєвої. Дніпропетровськ: «ІМА-прес», 2016. 188 с.
3. Крушельницька Я.В. Фізіологія і психологія праці: Підручник. К.: КНЕУ, 2003. 367 с.
4. Скібіцька Л. І. Організація праці менеджера: навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 360 с.